

N:o 102.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1908, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om ändring i villkoren för ett till restaurering af gråbrödraklostret i Ystad beviljadt anslag. (2:a U. A.)

I en den 9 april 1908 afläten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, n:o 186, har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att det af Riksdagen på extra stat för år 1905 beviljade anslag å 15,000 kronor såsom bidrag till restaurering af gråbrödraklostret i Ystad får till vederbörande utanordnas utan hinder däraf att de, på sätt statsrådsprotokollet närmare utvisar, af Riksdagen vid anslaget fästade villkor må anses icke blifva till fullo uppfyllda genom de åtaganden, Ystads stad i anledning af det ifrågasatta restaureringsarbetet iklädt sig.

I detta ärende har departementschefen till berörda statsrådsprotokoll anført följande:

»I underdånig skrivelse den 3 mars 1903 hemställde vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien om beredande af anslag å 15,000 kronor såsom bidrag till restaurering af det med S:t Petri kyrka i Ystad sammanbyggda, staden tillhöriga gamla gråbrödraklostret. Akademien anförde därvid, bland annat, att direktören Jacob Lachman å Charlottenlund utfäst sig att med 20,000 kronor bidraga till kostnaderna för restaurering af det gamla fornminnet enligt uppgjort, å 45,000 kronor slutande kostnadsförslag, dock under förutsättning att staten eller staden bidroge med samma belopp och under villkor att byggnaden anordnades till museum och bibliotek; att staden beslutit att på nyssnämnda villkor samt under förutsättning, att staten så-

som bidrag till restaureringen ansloge minst 15,000 kronor, för ändamålet anvisa ett belopp af högst 10,000 kronor; samt att det af Lachman afsedda restaureringsförslaget, som uppgjorts af slottsarkitekten A. Lindegren, afsåge den karaktäristiska trappgafvelns återställande, nytt yttertaks anbringande i ursprungligt läge samt byggnadens iordningställande såväl till det yttre som till det inre.

Öfverintendentsämbetet, som bereddes tillfälle att yttra sig i ärendet, framhöll i sitt utlåtande, bland annat, såsom en mindre lycklig lösning af en detalj i nämnda restaureringsförslag, läget och sättet för anbringande af trappan upp till den afsedda festhallen, en trappanordning, som likväl syntes ämbetet vid förslagets eventuella utarbetande lätteligen kunna förändras till det bättre.

Sedan nådig proposition i ämnet aflåtits till Riksdagen, anmälde Riksdagen i skrifvelse den 20 maj 1904 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, att Riksdagen, med bifall till hvad Kungl. Maj:t föreslagit, såsom bidrag till restaurering af gråbrödraklostret i Ystad på extra stat för år 1905 beviljat ett belopp af 15,000 kronor, under villkor att Ystads stad utan anspråk på vidare statsbidrag ansvarade för att dels restaureringsarbetet under sakkunnig ledning utfördes i hufvudsaklig enlighet med det af Lindegren uppgjorda, å 45,000 kronor slutande restaureringsförslaget, hvarvid hänsyn skulle tagas till hvad öfverintendentsämbetet erinrat beträffande läget och sättet för anbringande af trappan upp till den afsedda festhallen, dels ock byggnaden ej afyttrades, utan efter restaureringen brandförsäkrades för framtiden och, underhållen i värdigt skick, allt framgent användes till bibliotek och museum, dock med bibehållen rätt för Ystads stadsförsamling att i byggnaden hafva sakristia för S:t Petri kyrka.

Vid underdånig anmälan den 10 juni 1904 af denna Riksdagens skrifvelse anbefalldes Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län att inhämta yttrande från stadsfullmäktige i Ystad, huruvida staden åtog sig att uppfylla de vid berörda anslag fästade villkor.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har nu med skrifvelse den 3 januari 1908 till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnat underdånig skrifvelse den 31 december 1907 af stadsfullmäktige med därvid fogade utdrag af stadsfullmäktiges protokoll den 21 sistnämnde månad samt aftryck af byggnadsbeskrifning och kostnadsförslag rörande restaureringsarbetet, upprättade af tjänstgörande arkitekten hos öfverintendentsämbetet, hofintendenten G. Lindgren, yttrande af stadsarkitekten P. O. N. Boisen och utfästelse den 17 december 1907 af Lachman.

Uti af drätselkammaren i Ystad afgifvet, i berörda protokoll intaget yttrande i ämnet har till en början upplysts, att Lindgren öfvertagit det af drätsel-

kammaren åt Lindegren från början lämnade uppdraget att uppgöra fullständiga ritningar samt arbetsbeskrifning och kostnadsförslag för restaureringen. Vidare har drätselkammaren anfört, bland annat, att enligt hvad inhämtades af Lindgrens kostnadsförslag, kostnaderna för byggnadens restaurering till det yttre och iordningställande till det inre ansetts skola uppgå till 65,000 kronor, däraf 22,307 kronor 50 öre för yttre arbeten, 28,315 kronor för inre arbeten, 7,664 kronor för diverse arbeten, inre och yttre, samt 6,713 kronor 50 öre för oförutsedda utgifter, ritningar och tillsyn. Då det emellertid synts drätselkammaren vara uppenbart, att vissa poster i kostnadsförslaget upptagits till för låga belopp, hvilket torde hafva berott därpå, att Lindgren, som icke varit i tillfälle att taga byggnaden i skärskådande, ej ägt personlig kännedom om, huru illa medfaret byggnadens yttre vore, hade drätselkammaren anmodat stadsarkitekten Boisen att yttra sig rörande kostnadsförslaget. Denne, som förklarar sig icke kunna ingå på någon granskning af de i kostnadsförslaget upptagna posterna för de inre arbetena och sålunda allenast tagit i betraktande utgiftsposterna för byggnadens yttre iordningställande, hade i frågan gjort åtskilliga erinringar. Enligt Boisens beräkningar skulle beträffande de yttre arbetena ökning äga rum för följande poster med härefter angifna belopp, nämligen: för nymurade tinnar å norra gafveln med 830 kronor, för utvändig rengöring och fogstrykning med 6,750 kronor samt för taklag med synliga takstolar, åsar, dubbel panel, fyllning och tegeltak med 6,160 kronor, tillsammans 13,740 kronor. Äfven om, såsom det ifrågasatts, yttertrappan till den yttre våningen och ny gafvel af korsvirke å västra utbygget icke skulle utföras och därigenom 3,400 kronor insparas, skulle i allt fall de i Lindgrens kostnadsförslag under rubriken »Yttre arbeten» antecknade poster belöpa sig till 32,647 kronor 50 öre. Till det yttre komme dessutom under »Diverse arbeten» upptagna poster för vatten- och afloppsledning 1,500 kronor och för hängrännor å taken 164 kronor. Med afseende å den yttre restaureringen borde också tilläggas kostnaderna för tillsyn öfver arbetet och för ritningar samt oförutsedda utgifter, hvilka poster näppeligen kunde sättas lägre än till 3,000 kronor eller mindre än hälften af det härför vid restaureringsarbetets utförande i dess helhet beräknade belopp. Totalsumman för den yttre restaureringen blefve alltså 37,311 kronor 50 öre. Härvid hade emellertid kostnaderna för planering och bortschaktning af jord omkring byggnaden samt för det s. k. härbärgets istandsättande icke blifvit medtagna. Denna redogörelse gäfvade vid handen, att det tillgängliga beloppet, 45,000 kronor, till allra största delen åtginge för den yttre restaureringen och att med detsamma endast en mindre del af byggnadens inre kunde iordningställas. Och då det här gällde iordningställandet af en äldre byggnad, därvid flera på förhand ej beräknade utgifter

brukade ifrågakomma, vore den möjligheten icke utesluten, att hela summan 45,000 kronor måste tagas i anspråk för den yttre restaureringen. Lachmann hade enligt utfästelse den 17 december 1907 förklarar, att hans utlofvade bidrag fortfarande vore att påräkna och skulle utbetalas omedelbart före arbetets påbörjande, äfven om med tillgängliga medel byggnaden icke till det inre omedelbart kunde iordningställas, men hade han emellertid gjort det förbehåll, att arbetet, såvida icke oförutsedda hinder uppstode, skulle påbörjas under år 1908 och fullbordas under år 1909.

Stadsfullmäktige hafva i berörda skrifvelse förklarar, att Ystads stad ej mindre åtog sig att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af Lindegren uppgjorda å 45,000 kronor slutande restaureringsförslag med de modifikationerna däri, Eders Kungl. Maj:t uppå särskild ansökning kunde finna skäligt medgifva, under sakkunnig ledning dels verkställa restaureringen till det yttre af gråbrödraklostret dels för den återstod af förefintliga anslag, som därefter kunde uppkomma, så långt medlen försloge, påbörja byggnadens iordningställande till det inre och i första hand i de delar, som vore ämnade att framdeles användas till bibliotek och museum, dels ock, i den händelse genom gåfvor eller andra bidrag ytterligare medel skulle kunna anskaffas, i mån af sålunda vunnen tillgång fortsätta byggnadens vidare inre iordningställande, än äfven tillika förbunde sig att ej afyttra densamma, att efter skedd restaurering brandförsäkra den för framtiden, att värdigt underhålla byggnaden i dess restaurerade skick, att ej använda byggnaden för något ändamål, som strede mot de af Lachman, stadsfullmäktige och Riksdagen gjorda bestämmelser vid beviljandet af de i ärendet omnämnda anslag, dock med bibehållen rätt för Ystads stadsförsamling att i byggnaden hafva sakristia för S:t Petri kyrka, samt att, såvidt icke oförutsedda hinder uppstode, under år 1908 påbörja och under år 1909 fullborda de restaureringsarbeten, hvilka med nu tillgängliga medel kunde bestridas.

I sammanhang härmed hafva stadsfullmäktige anhållit, att det beviljade anslaget finge utbetalas, så snart arbetet blifvit påbörjadt.

De för restaureringsarbetet upprättade ritningarna med tillhörande kostnadsförslag, hvilka numera blifvit af vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien öfverlämnade till Eders Kungl. Maj:ts pröfning, hafva den 17 februari 1908 remitterats till öfverintendentsämbetet, som emellertid ännu ej afgifvit utlåtande i ämnet.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, hvilken myndighet hörts rörande stadsfullmäktiges framställning om utbetalning af det beviljade anslaget, har i utlåtande den 4 februari 1908 erinrat, att det af Lindegren

uppgjorda kostnadsförslaget å tillsammans 45,000 kronor omfattade dels restaurering af byggnaden, dels arbeten för dennas användande till bibliotek och museum. Under den tid byggnaden efter klostrets upphäfvande användts till andra ändamål, bland annat kronobränneri, hade det inre blifvit så fullständigt förstördt, att någon restaurering af detta ej af Lindegren ifrågasatts, hvarför de af honom i afseende på den delen af arbetet föreslagna åtgärderna afsåge endast inredning för nutidens behof, med en beräknad kostnad af omkring 25,000 kronor, eller mer än hälften af det hela. Det egentliga restaureringsarbetet — för byggnadens konserverande och återställande till den ursprungliga formen i de fall sådant vore möjligt — gällde således endast det yttre, hvarför staden, då den nu förbundit sig att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Lindegrens förslag verkställa restaureringen till det yttre, uppfyllt det villkor Riksdagen i detta fall uppställt. Då staden äfven förbundit sig att uppfylla öfriga af Riksdagen vid anslagets beviljande fästade villkor, ville akademien i underdånighet tillstyrka bifall till stadens anhållan, det Eders Kungl. Maj:t i nåder måtte tillåta, att detta anslag finge utbetalas, så snart arbetet blifvit påbörjadt.

Efter nådig remiss har slutligen öfverintendentsämbetet i underdånigt utlåtande den 17 mars 1908 anfört följande.

Lika med vitterhetsakademien hölle öfverintendentsämbetet före, att ehuru, efter hvad af remisshandlingarna framginge, de tillgängliga medlen — om än vissa besparingar torde kunna göras vid genomförandet af den delvis förändrade plan för den yttre restaureringen, hvaröfver ämbetet jämlikt nådig remissresolution den 17 februari 1908 vore satt i tillfälle att i annat sammanhang utlåta sig — allenast räckte till för byggnadens konservering och den egentliga restaureringen af byggnadens stomme, men icke till iordningställande och apterande af byggnadens inre för biblioteks- och museiändamål, i allt fall genom det, hvartill stadsfullmäktige i öfrigt uti ärendet förbundit sig, fullgiltig anledning finge anses föreligga för anslagets utbetalande. I detta afseende funne sig öfverintendentsämbetet underdånigst böra framhålla, att statens intresse vid förevarande restaureringsarbete och det hufvudsakligaste syftet med beviljandet af statsbidraget i fråga måste, såvidt ämbetet kunde inse, gifvetvis vara, icke beredande af biblioteks- och museilokaler åt Ystads stad, utan fastmer återställandet och bevarandet af den värderika klosterbyggnadens historiska karaktär. Öfverintendentsämbetet förmenade för sin del — i anslutning till sitt tidigare i ärendet afgifna underdåniga utlåtande — att det af medelbrist, åtminstone för närvarande, nödvändiggjorda uteslutandet af åtgärder, som, utöfver själva restaureringsarbetet, tidigare varit afsedda att verkställas, vore så långt ifrån att lända till skada, att byggnaden, restaure-

rad i enlighet med hvad nu af stadsfullmäktige förutsattes, torde komma att, ur konsthistorisk synpunkt sedt, erhålla ett icke oväsentligt högre värde än genom följandet i dess helhet af den vid anslagsbeviljandet framlagda restaureringsplanen. På grund af hvad i ärendet förelupit och med hänsyn särskildt till hvad ämbetet däri påpekat funne sig öfverintendentsämbetet — under erinran dels att den sakkunniga ledning, hvilken stadsfullmäktige förbundit sig att vid restaureringen följa, torde böra, efter det vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien samt ämbetet lämnats tillfälle att i ämnet yttra sig, af Eders Kungl. Maj:t i nåder bestämmas, dels ock att högeligen önskligt vore, att nådig föreskrift blefve gifven att före arbetets å klostret påbörjande fullständiga uppmättningsritningar öfver byggnaden i dess nuvarande skick skulle mot därför beredd godtgörelse upprättas — böra i underdånighet tillstyrka statsbidragets utbetalande till vederbörande i öfverensstämmelse med därom framställd begäran.

Om det än, såsom äfven vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien samt öfverintendentsämbetet uttalat, skulle kunna anses, att Ystads stad genom sitt åtagande att ansvara för gråbrödraklostrets yttre restaurering och utfästelse att i mån af tillgångar verkställa byggnadens iordningställande till det inre i sak uppfyllt Riksdagens villkor beträffande själfva restaureringsarbetet, finner jag mig likväl, vid det förhållande att Lindegrens restaureringsförslag ostridigt upptager jämväl de inre anordningarna, icke kunna tillstyrka anslaget utanordnande utan därtill af Riksdagen lämnadt medgifvande. Jag är emellertid ense med nämnda myndigheter däruti, att det allmännas intresse i ärendet blir fullt tillgodosedt genom stadens nu föreliggande åtagande. Vid sådant förhållande synes det mig synnerligen angeläget, att statsbidraget snart må komma vederbörande till handa, på det ej, särskildt med hänsyn till innehållet i Lachmans senaste utfästelse, svårighet må uppstå för verkställighet af den märkliga byggnadens restaurering. Enligt hvad från öfverintendentsämbetet meddelats, torde ämbetets underdåniga utlåtande beträffande det i detalj utarbetade restaureringsförslaget snart vara att införfänta, och sedan Eders Kungl. Maj:t fastställt plan för restaureringen, synes mig det af Riksdagen beviljade statsbidraget lämpligen böra ställas till vederbörandes disposition, och föreskrift i sammanhang därmed meddelas beträffande den af öfverintendentsämbetet föreslagna uppmätning af byggnaden.»

Utskottet, som icke har något att erinra emot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, får alltså hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att det af Riksdagen på extra stat för år 1905 beviljade anslag å 15,000 kronor

såsom bidrag till restaurering af gråbrödraklostret i Ystad får till vederbörande utanordnas utan hinder däraf att de af Riksdagen vid anslaget fästade villkor må anses icke blifva till fullo uppfyllda genom de åtaganden, Ystads stad i anledning af det ifrågasatta restaureringsarbetet iklädt sig.

Stockholm den 1 maj 1908.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.
